

ALBERT, C.; FRIEDLEIN, R. i MARTÍ, L. (eds.). *Els catalans i Llatinoamèrica (s. XIX i XX). Viatges, exilis i teories.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2017. Textos i estudis de cultura catalana, 217. 352 pàgs. [16,5 x 22,5].

Recopilació de treballs sobre aspectes vinculats a Llatinoamèrica que està dividida en cinc àmbits: 1) Literatura de viatges (3 treballs), 2) Literatura d'exili (4 articles), 3) Premsa i món editorial (3 estudis), 4) Traduccions (4 recerques) i 5) Transfer de teories (3 temes). La publicació va acompanyada d'un índex onomàstic.

El volum serveix per destacar la importància dels catalans en la vida cultural llatinoamericana, per causes diverses: viatge, exili, migració o teories i els textos sorgits per diferents motius: relats de viatge, diaris personals, escrits narratius, dramàtics o lírics. Per tant, s'observa com el contacte amb la cultura americana emmotlla l'imaginari cultural. Cal fer constar que a partir del s. XIX es va intensificar l'emigració catalana a Amèrica. Els editors daten el naixement de la literatura catalana a Amèrica pels voltants de 1876, amb la creació de la revista *L'Aureneta* a Buenos Aires. Cuba i Argentina van ser els principals centres de la cultura catalana. De totes maneres es va generar també un interès per part dels autors llatinoamericans per Catalunya, cosa que va afavorir la introducció d'autors com Santiago Rusiñol, Pompeu Gener i Eugeni D'Ors. També el s. XX i després de la guerra civil una nova onada de catalans van arribar a Amèrica exiliats, sobretot a Mèxic, seguit de Xile i la República Dominicana: "Es va potenciar la xarxa de centres catalans, i es va incrementar llur activitat, es crearen noves revistes, es renovaren els models literaris, creant-se una potent xarxa editorial".

Entre els autors que presenten treballs destaquen en el primer apartat destinat a literatura de viatges: Margarida CASACUBERTA que tracta sobre el viatge cap a l'Argentina des d'una posició distanciada, però que amb el pas del temps s'observa des d'una perspectiva tenyida de malencolia. Pilar GOYADOL se centra en Aurora Bertrana i els seus canvis de percepció del viatge. Roger FRIEDLEIN aprofundeix en Josep Pla i el seu model discursiu sobre el tròpic. A continuació sobre literatura de l'exili, consten els treballs de: Montserrat CORRETGER que estudia les obres de Vicenç Riera Llorca, Odó Hurtado i Domènec Guansé, arrelades en l'exili de 1939 fins a finals dels anys seixanta. Imma MARTÍ ESTEVE analitza els nexes de Ramon Vinyes amb la tradició literària colombiana i la novel·la indigenista. Lluís QUINTANA revisa les obres *L'ombra de l'atzavara* (1964) i *Aquí descansa Nevares* (1967); la forma com aquestes van desconcertar a part de crítica tot i que el món indígena servia per distingir la ficció i la realitat. Marti SOLER comenta l'apropament a la cultura mexicana d'Agustí Bartra i les seves influències en la creació de *Quetzalcóatl* (1960).

El tercer àmbit -de la premsa- mostra les activitats dels catalans emigrats en relació a la cultura d'origen o a la societat d'acollida. Lluís COSTA reflecteix la

influència de l'illa de Cuba en els catalans, la seva interpretació de la identitat catalana i els vincles amb el procés nacional cubà de finals del s. XIX i principis del s. XX. Josep MarIa FIGUERES se centra en la tasca de Josep Carner a San José de Costa Rica i sobretot en el *Diario de Costa Rica* (1924 a 1926). Manuel LLANAS i Ramon PINYOL aprofundeixen en la trajectòria de Antoni López Llausàs a Llatinoamèrica (l'Havana, Bogotà, Buenos Aires...).

A la quarta secció Montserrat BACARDI observa la sensibilitat del públic catanoamericà envers les traduccions de lírica i de teatre des de l'espanyol i revisa l'escala de valors literaris dels cercles exiliats. Teresa JULIO comenta les traduccions d'Irene Polo per a editorials argentines quan estava viatjant per Sudamèrica. Eusebi COROMINA POU estudia les traduccions que s'han fet de l'obra de Josep Carner *Misterio de Quanaxhuata*. Ramon FARRÉS tracta sobre la recepció de la literatura catalana al Brasil i en concret l'obra de Joao Cabral de Melo Neto *Quinze poetas catalaes*.

Pel que fa al cinquè i últim sector sobre les teories i el seu trasvasament, consten els treballs de Montserrat GALÍ que presenta al barceloní Rafael de Rafael que difon a Mèxic el romanticisme natzaré que va tenir molt èxit a Catalunya. Marco Th. BOSSHARD proposa un concepte de la teoria literària llatinoamericana per estudiar la literatura catalana, que li serveix per descriure a Jordi Soler a Mèxic i Juan Marsé a Espanya. Corinna ALBERT parteix del concepte de transculturació narrativa d'Angel Rama per adaptar-lo a l'anàlisi del comte "Naufragis" (al recull de *La ciutat i el tròpic* de Lluís Ferran de Pol).

Com hem pogut descriure, el volum recull les relacions literàries i culturals entre Catalunya i Llatinoamèrica. Les Publicacions son fruit de les jornades del 24e Col·loqui Germanocatalà titulat *Cultures en contacte*.

IHE
(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Recopilación de trabajos sobre aspectos vinculados a Latinoamérica que está dividida en cinco ámbitos: 1) Literatura de viajes (3 trabajos), 3) Literatura de exilio (4 artículos), 3) Prensa y mundo editorial (3 estudios), 4) Traducciones (4 investigaciones) y 5) Transferencia de teorías (3 temas). La publicación va acompañada de un índice onomástico.

El volumen destaca la importancia de los catalanes en la vida cultural latinoamericana, por causas diversas: viaje, exilio, migración o teorías y los textos surgidos por diversos motivos: relatos de viajes, diarios personales, escritos narrativos,

dramáticos o líricos. Por lo tanto, se observa como el contacto con la cultura americana amolda el imaginario cultural. Debemos hacer constar que a partir del s. XIX se intensificó la emigración catalana a América. Los editores fechan el nacimiento de la literatura catalana en América en los alrededores de 1876, con la creación de la revista *L'Aureneta* en Buenos Aires. Cuba y Argentina fueron los principales centros de la cultura catalana. De todos modos se generó también un interés por parte de los autores latinoamericanos por Cataluña, cosa que favoreció la introducción de autores como Santiago Rusiñol, Pompeu Gener y Eugenio D'Ors. También en el s. XX y después de la guerra civil una nueva oleada de catalanes llegaron a América exiliados, sobre todo a México, seguido de Chile y la República Dominicana: “Es va potenciar la xarxa de centres catalans, i es va incrementar llur activitat, es crearen noves revistes, es renovaren els models literaris, creant-se una potent xarxa editorial”.

Entre los autores que presentan trabajos destacan en el primer apartado destinado a literatura de viajes: Margarida CASACUBERTA que trata sobre el viaje hacia Argentina desde una posición distanciada, pero que con el paso del tiempo se observa desde una perspectiva teñida de melancolía. Pilar GOYADOL se centra en Aurora Bertrana y sus cambios de percepción del viaje. Roges FRIEDLEIN profundiza en Josep Pla y su modelo discursivo sobre el trópico. A continuación sobre literatura del exilio, constan los trabajos de: Montserrat CORRETGER que estudia las obras de Vicenç Riera Llorca, Odó Hurtado i Domènec Guansé, arraigadas en el exilio de 1939 hasta finales de los años sesenta. Imma MARTÍ ESTEVE analiza los nexos de Ramon Vinyes con la tradición literaria colombiana y la novela indigenista. Lluís QUINTANA revisa las obras *L'ombra de l'atzavara* (1964) y *Aquí descansa Nevares* (1967); la forma como éstas desconcertaron a parte de la crítica a pesar de que el mundo indígena servía para distinguir la ficción y la realidad. Martí SOLER comenta el acercamiento a la cultura mexicana de Agustí Bartra y sus influencias en la creación de *Quetzalcóatl* (1960).

El tercer ámbito -de la prensa- muestra las actividades de los catalanes emigrados en relación a la cultura de origen o a la sociedad de acogida. Lluís COSTA refleja la influencia de la isla de Cuba en los catalanes y su interpretación de la identidad catalana y los vínculos con el proceso nacional cubano de finales del s. XIX y principios del s. XX. Josep María FIGUERES se centra en la tarea de Josep Carner en San José de Costa Rica y sobre todo en el *Diario de Costa Rica* (1924 a 1926). Manuel LLANAS i Ramon PINYOL profundizan en la trayectoria de Antoni López Llausàs en Latinoamérica (La Habana, Bogotá, Buenos Aires...).

En la cuarta sección Montserrat BACARDI observa la sensibilidad del público catalanoamericano hacia las traducciones de lírica y de teatro desde el español y revisa la escala de valores literarios de los círculos exiliados. Teresa JULIO comenta las traducciones de Irene Polo para editoriales argentinas cuando estaba viajando por Sudamérica. Eusebi COROMINA POU estudia las traducciones que se han hecho de la obra de Josep Carner *Misterio de Quanaxhuata*. Ramon FARRÉS trata sobre la recepción de la literatura catalana en Brasil y en concreto la obra de Joao Cabral de Melo Neto *Quinze poetas catalanes*.

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (juny 2019)

En cuanto al quinto y último sector destinado a las teorías y su trasvase, constan los trabajos de Montserrat GALÍ quien presenta al barcelonés Rafael de Rafael quien difunde en México el romanticismo nazareno que tuvo mucho éxito en Cataluña. Marco Th. BOSSHARD propone un concepto de la teoría literaria latinoamericana para estudiar la literatura catalana, que le sirve para describir a Jordi Soler en México y Juan Marsé en España. Corinna ALBERT parte del concepto de transculturación narrativa de Ángel Rama para adaptarlo al análisis del cuento “Naugrafis” (en la recopilación de *La ciutat i el tròpic* de Lluís Ferran de Pol).

Como hemos podido describir, el volumen recoge las relaciones literarias y culturales entre Cataluña y Latinoamérica. Las publicaciones son el fruto de las jornadas del 24 Coloquio Germanocatalán titulado *Cultures en contacte*.

IHE

(Secretaria de la revista)